

УДК 330.14:631.16

**ТЕОРЕТИЧНІ ПІДХОДИ ДО ФОРМУВАННЯ КАПІТАЛУ
СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВ**

К. В. Михайловська, здобувач вищої освіти обліково-фінансового факультету,

Миколаївський національний аграрний університет

У статті розглянуто теоретичні підходи до визначення сутності категорії “капітал”, роль капіталу як основи при формуванні фінансової діяльності сільськогосподарських підприємств. Виокремлено основні чинники впливу на процес

формування й використання власного і позикового капіталу сільськогосподарських підприємств.

Ключові слова: капітал, сільськогосподарське підприємство, фінансово-економічна діяльність, капіталізація.

Постановка проблеми у загальному вигляді. Формування структури капіталу сільськогосподарських підприємств належить до пріоритетних напрямів діяльності агровиробників. Особливостями функціонування сільськогосподарських підприємств є формування джерел з метою фінансування процесу виробництва, переробки та реалізації сільськогосподарської продукції. У цьому контексті постає необхідність організації аналізу джерел формування капіталу і його використання, для ефективного його управління задля забезпечення належного рівня їх платоспроможності та ліквідності.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питання теорії та підходів до формування та використання капіталу підприємств є об'єктом дослідження вітчизняних вчених М. Д. Білик [3], О. Т. Євтух [5], В. Г. Андрійчук [2], І. О. Бланк [4], М. Ф. Романовський [7] та ін.

Та зміни, що відбуваються в умовах інтеграційних просів економіки зумовлюють здійснювати дослідження, враховуючи умови сьогодення.

Метою дослідження є вивчення теоретичної суті «капіталу» та підходів до його формування у сільськогосподарських підприємств.

Виклад основного матеріалу. Багатоманітність трактувань поняття капіталу передбачає його відображення з філософської, економічної та фінансової точок зору. Перші спроби дослідження у сфері пізнання капіталу провів давньогрецький філософ Арістотель, який започаткував поняття «хремастика» (хрема – майно, володіння). Під хремастиком вчений вбачав мистецтво забезпечення достатку, або діяльність, спрямовану на накопичення багатства, на отримання прибутку, вкладення і накопичення капіталу.

Наукову базу для пізнання капіталу як економічної категорії було закладено у другій половині XVII століття представником класичної політичної економії англійським економістом У. Петті. Саме в його працях було започатковано вивчення майнових відносин у взаємозв'язку з виробничими відносинами людей у процесі суспільного виробництва [6, с. 229]. Ключовою ознакою капіталу є те, що він має здатність до нагромадження, а також у процесі виростання володіє властивістю до самозростання. З економічної точки зору для капіталу найважливішим є те, що за певних умов початкова вартість капіталістичних цінностей забезпечує додаткову вартість, тому що головною функцією капіталу є принесення доходу [2].

З точки зору управління капіталом на рівні підприємства капітал розглядається як процес управління формуванням, розподілом і використанням фінансових ресурсів суб'єкта господарювання та оптимізації обороту його коштів. Доцільність застосування такого трактування обумовлюється тим, що процес створення, нагромадження і використання

капіталу неможливий без участі грошей і, отже, у науковій літературі капітал розглядається як специфічна форма фінансових ресурсів, задіяних у забезпеченні фінансово-господарської діяльності підприємства. З врахуванням цього, найбільш всебічно, на нашу думку, сутність капіталу з позиції фінансового менеджменту розкриває таке визначення: “капітал підприємства характеризує загальну вартість коштів у грошовій, матеріальній і нематеріальній формах, інвестованих у формування його активів” [4, с. 230].

У наукових працях М. В. Романовського капітал розглядається як ресурс, призначений для залучення у економічний процес з метою одержання доходу. Цей підхід відображає економічну сутність капіталу, пов’язану з однією з можливих стадій його існування, а саме з виробничою стадією, коли капітал розглядається як сукупність засобів виробництва, необхідних для здійснення виробничої діяльності суб’єкта господарювання [7]. О. Т. Євтух розглядає основний капітал підприємства як вартість в різних формах, яка використовується (може використовуватись) тривалий час, не змінюючи при цьому своєї форми, і, як наслідок, переносить свою вартість частинами на вартість виготовленої продукції [5, с. 107].

Капітал сільськогосподарських підприємств є важливою складовою частиною ресурсного потенціалу, він бере участь у створенні споживної вартості у вигляді конкретних товарів і вартості продукції. Розвиток сільського господарства значною мірою залежить від стану матеріально-технічної бази, головною ланкою якої є капітал, його якісний склад та раціональне співвідношення.

Взагалі, формування капіталу сільськогосподарських підприємств у сучасних умовах – питання складне, дискусійне, вирішення якого є пріоритетним завданням власника (керівника), адже специфіка діяльності даної галузі вносить суттєві корективи в моделювання фінансової стратегії, головною компонентою якої являється капітал. Сільське господарство – досить вразлива галузь, на яку здійснюють істотний вплив (позитивного та негативного характеру) природні, екологічні, фінансові, економічні та політичні фактори.

Процес формування та використання капіталу сільськогосподарських підприємств зумовлює необхідність дотримання основних принципів:

- урахування перспектив розвитку господарської діяльності підприємства. Процес формування обсягу і структури капіталу підпорядкований завданням забезпечення його господарської діяльності не тільки на початковій стадії функціонування підприємства, але й на перспективу;

- забезпечення відповідності обсягу залученого капіталу обсягам оборотних і необоротних активів підприємства;

- забезпечення оптимальності структури капіталу з позицій ефективного функціонування. Умови формування кінцевих результатів діяльності підприємства значною мірою залежать від структури капіталу, що використовується;

– забезпечення мінімізації витрат по формуванню капіталу із різноманітних джерел, що здійснюється у процесі управління вартістю капіталу підприємства;

– забезпечення високоефективного використання капіталу в процесі господарської діяльності шляхом максимізації рентабельності власного капіталу за припустимого рівня фінансового ризику [3].

При формуванні структури та обсягу капіталу, доцільно визначити основні зовнішні та внутрішні фактори впливу, що визначають динаміку залучення та використання капіталу сільськогосподарськими підприємствами, що можна поєднати у три групи:

1. Фінансово-економічні:

Зовнішні: політика держави стосовно аграрного сектора економіки; інвестиційна привабливість аграрної сфери; кон'юнктура внутрішнього та зовнішнього ринків сільськогосподарської продукції; ступінь доступності аграріїв до зовнішніх джерел фінансування;

Внутрішні: динаміка структури капіталу на підприємстві; величина основного та оборотного капіталу на підприємстві; співвідношення попиту та пропозиції; ризику, пов'язані з виробництвом та реалізацією;

2. Організаційно-правові:

Зовнішні: рівень нормативно-правового забезпечення діяльності; умови залучення капіталу аграріями на фінансовому ринку; наявність державних субсидій для аграрного сектора; досягнення стандартів ЄС.

Внутрішні: стратегія формування власного капіталу підприємства; вартість залучення зовнішніх джерел; оптимізація та механізм розподілу капіталу; умови забезпечення капіталізації діяльності сільськогосподарської діяльності.

3. Інноваційно-управлінські:

Зовнішні: рівень та якість впливу державних інститутів на аграрну сферу національної економіки; рівень соціально-економічного розвитку сільських територій; рівень кооперації між фінансовим та промисловим капіталом в аграрній сфері.

Внутрішні: якість управління капіталом; застосування інноваційних технологій у сфері управління капіталом на сільгосппідприємстві; резерви до збільшення розміру власного капіталу.

Врахування зазначених факторів забезпечить умови для управління процесом формування, розподілу та використання капіталу з метою поступового забезпечення капіталізації сільськогосподарських підприємств.

Висновки. Наразі ефективне формування та раціональне використання капіталу агровиробників належить до їх стратегічних завдань. Тому виникає потреба у забезпеченні ефективної стратегії управління капіталом сільськогосподарських підприємств, що передбачає формування оптимального обсягу капіталу й забезпечення необхідних темпів економічного розвитку підприємств, забезпечення умов досягнення максимальної дохідності капіталу при запланованому рівні фінансового

ризик, підвищення інвестиційної привабливості підприємств з метою подальшого їх розвитку.

Список використаних джерел

1. Андрійчук В. Г. Капіталізація сільського господарства: стан та економічне регулювання розвитку: монографія / В. Г. Андрійчук. – Ніжин: ТОВ “Вид-во “Аспект-Поліграф”, 2012. – 216 с.
2. Андрійчук В. Г. Оцінка розміру та структури капіталу аграрних підприємств / В. Г. Андрійчук // Економіка АПК. – 2013 – № 1 – С. 101–106.
3. Білик М. Д. Фінансовий аналіз: навч. посіб. / М. Д. Білик, О. В. Павловська, Н. М. Притуляк, Н. Ю. Невмержицька. – Вид. 2-ге, без змін. – К.: КНЕУ, 2009. – 592 с.
4. Бланк І. А. Основи фінансового менеджменту / І. А. Бланк. – К.: Ніка – Центр, 2011. – 196 с.
5. Євтух О. Т. Фінансовий менеджмент для магістрів і не тільки. навч. посіб. / О. Т. Євтух, О. О. Євтух – К.: Центр учбової літератури, 2011. – 456 с.
6. Петті В. Антологія економічної класики / Вільям Петті, Адам Сміт, Давид Рікардо. – М.: Вид-во “ЕКОНОВ”. – “Ключ”, 2013 – С. 25-26.
7. Романовский М. Ф. Фінанси: навч. посіб. для ВУЗів / М. Ф. Романовский, О. В. Врублевська, Б. М. Сабантій; за наук. ред. М. Ф. Романовского. – М.: Перспектива, 2014. – С. 493.

K. Mykhailovska. Theoretical approaches to forming of capital of agricultural enterprises.

In the article the theoretical going is considered near determination of essence of category “capital”, role of capital as bases at forming of financial activity of agricultural enterprises. The basic factors of influence are distinguished on the process of forming and use of property and loan asset of agricultural enterprises.

Keywords: capital, agricultural enterprise, financial and economic activity, capitalization.

*Науковий керівник – канд. екон. наук, доцент Козаченко Л. А.,
Миколаївський національний аграрний університет*